

Іванова В.В.

К.е.н., доцент, доцент кафедри екологічного менеджменту

Тулаїнова Я.П.

Студент 1 курсу магістратури

Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

З кожним роком питання екологічної соціальної відповідальності стає все більш актуальним як за кордоном, так в і Україні, що пов'язано з глобалізацією, зростанням загрози техногенних та екологічних катастроф, актуалізацією здорового способу життя. Ігнорування

екологічного фактора було властиво соціальному й економічному розвитку нашої країни останніх десятиліть. Проголошувався пріоритет економічних цілей, соціальні й екологічні проблеми відсувалися при цьому на другий план. Суб'єкти господарювання зовсім (або частково) уникали питання оцінки впливу своєї діяльності на навколишнє природне середовище чи проведення природоохоронних заходів, щодо його покращення. І як наслідок, Україна опинилась на межі екологічної кризи [1].

На глобальний розвиток наприкінці ХХ століття істотний вплив надав зріст занепокоєння обмеженості природних ресурсів та зміни клімату. Тому почалася раціоналізація використання ресурсів, пошук альтернативних видів, зменшення навантаження на навколишнє середовище тощо. Організація об'єднаних націй проголосила данні аспекти як впливові на стан миру і безпеки. Країни світу починають вводити жорсткі вимоги до екологічної складової діяльності компаній за допомогою введення технічних стандартів. Наприклад, у Південній Кореї з 1998 року введена обов'язкова екологічна звітність для всіх державних органів і організацій. Істотним етапом стало прийняття міжнародних стандартів ISO 14000, міжнародних стандартів зі створення системи екологічного менеджменту ISO 26000:2010 «Керівництво з соціальної відповідальності».

Останнім часом все більше набувають уваги питання екологічної відповідальності бізнесу, що обумовлено загрозою техногенних та екологічних катастроф. Мова йде про добровільну розробку та здійснення компаніями програм природоохоронного характеру. Особливої актуальності питання екологічної відповідальності бізнесу набувають в розрізі концепції сталого розвитку, яка охоплює три основні аспекти: економічний, соціальний та екологічний.

Екологічна відповідальність бізнесу є частиною корпоративної соціальної відповідальності. Під екологічною відповідальністю бізнесу розуміють дії, які приносять користь навколишньому середовищу (або зменшують негативний вплив бізнесу на навколишнє середовище), і виходять за рамки того, що компанії зобов'язані робити за законом. Екологічна відповідальність бізнесу включає зобов'язання осіб, що приймають рішення, запроваджувати дії, спрямовані на захист і поліпшення стану навколишнього середовища в цілому, і які також відповідають їх власним інтересам [2].

На сьогодні корпоративна соціальна відповідальність, і екологічна відповідальність бізнесу зокрема, мають значення, проте вони не є визначальними аспектами бізнес стратегій підприємств. Концепцію екологічної відповідальності поділяють на дві складові: корпоративну та індивідуальну. Корпоративна екологічна відповідальність орієнтує бізнес-структури на те, що має існувати глобальна відповідальність перед екологічною системою планети, а це означає відповідальність кожної окремої, як виробничої, так і невиробничої, організації за стан довкілля. Саме це підкреслюється в численних міжнародних домовленостях та регламентовано багатьма угодами [3]. Сучасні світові тенденції підтверджують той факт, що набуває популярності концепція індивідуальної екологічної відповідальності. Людей дедалі більше цікавить, як вплине несприятлива екологічна ситуація на їхнє повсякденне життя. Крім того, вони переймаються тим, як можна сприяти розв'язанню екологічних проблем. Таким чином, кожний громадянин повинен не стояти осторонь проблем навколишнього середовища, а може вжити конкретних заходів, що допоможуть поліпшити екологічну ситуацію.

Екологічні проблеми економічного розвитку належать до числа особливо актуальних на сьогоднішній день. В умовах швидкого розвитку економічних відносин підприємства у своїй фінансово-господарській діяльності орієнтуються на отримання прибутку, негативно впливаючи на навколишнє середовище. У цьому аспекті постає необхідність екологізації бізнесу та подальше вирішення наукових та практичних завдань – від розробки теоретичних засад цього процесу на глобальному та локальному рівнях до конкретних механізмів його реалізації.

Застосування економічного механізму регулювання природокористуванням повинно здійснюватися шляхом не адміністративного тиску, а створенням таких умов для виробничої діяльності, при яких господарюючим суб'єктам стало б вигідним досягнення соціально-екологічних цілей. Зараз найважливішим є створення державою, за допомогою ефективних непрямих і прямих економічних інструментів і регуляторів, сприятливого клімату для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу. Розвиток еколого-орієнтованого бізнесу може дозволити істотно змінити екологічну ситуацію в Україні, поліпшити охорону навколишнього середовища і використання природних ресурсів. Полегшити еколого-економічний перехід до ринкової економіки можливо за допомогою екологічно збалансованих екологічних реформ і створення відповідного економічного середовища на макrorівні, яке б сприяло розвитку екологічно орієнтованого бізнесу. Тут можна виділити два типи економічних механізмів і інструментів у залежності від ступеня галузевого охоплення. По-перше, — механізми й інструменти, що діють у рамках всієї економіки, її галузей і комплексів; по-друге, — спеціальні механізми й інструменти, орієнтовані насамперед на природо-експлуатуючі галузі, первинний сектор економіки, а також на регулювання природоохоронної діяльності в інших галузях. Таким чином, сталий економічний розвиток сучасного підприємства можна досягти шляхом залучення інновацій у частині «не насильного» розширення й залучення нових сфер діяльності, які гармонізують з природою та фінансовим зростанням. За цих умов апарат управління зможе отримувати відповідну еколого-фінансову інформацію, яка допоможе аналізувати повноту й ефективність природоохоронної діяльності підприємства, контролювати форми впливу своєї діяльності на навколишнє середовище.

Підприємницька діяльність завжди виступала і виступатиме рушійною силою упровадження в господарську практику різного роду інновацій, що визначено природою і функціональним призначенням самої підприємницької діяльності. Всеохоплююча значимість підприємництва по суті є об'єктивною, адже наслідок створення можливостей для задоволення суспільних потреб майже на усіх рівнях життєдіяльності людини, включаючи навіть потреби у забезпеченні сталості, відновлюваності розвитку природного середовища існування людини. Останнє в підприємстві утверджується через аспекти «зеленого бізнесу». Тому, основним завданням керівного апарату підприємств повинно стати не отримання будь-яким шляхом максимального прибутку в умовах невизначеного майбутнього; не руйнація природи, перетворення її у придаток до допоміжних потреб, а здійснення оперативного й стратегічного управління, спрямованих на досягнення еколого-економічної результативності на засадах сталого розвитку.

Таким чином, на шляху до сталого розвитку, екологічна відповідальність бізнесу має стати не просто добровільними заходами, а такими, що підтримуються та заохочуються державою.

Основними елементами екологічної корпоративної відповідальності є: запровадження корпоративної екологічної політики, що передбачає дотримання екологічного законодавства, відкриту екологічну політику, систему екологічних принципів та стандартів; екологічний аудит, який допомагає визначити пріоритетні напрями екологічної політики організації, передбачає оцінювання впливу діяльності організації на навколишнє природне середовище; залучення працівників до екологічних ініціатив, тобто організації виховують екологічну відповідальність працівників через аспекти екологічної етики (екологічну політику організації можна повноцінно реалізувати лише за умови залучення керівництва, співробітників та членів їхніх родин до розв'язання екологічних проблем); екологічність постачальників, що передбачає використання екологічно безпечної сировини та матеріалів, виготовлених за природозбережними технологіями; виробництво екологічно чистих товарів, шляхом використання для їх виготовлення екологічно чистих матеріалів, застосування інноваційних технологій переробки відходів, використання технологій замкнутих циклів тощо.

Підприємства повинні дотримувати певні принципи охорони навколишнього природного середовища, зокрема: пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та будь-якої іншої діяльності; забезпечення екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей; запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широке впровадження інноваційних технологій; збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів; обов'язковість екологічної експертизи; науково обґрунтоване нормування впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище; стягнення плати за забруднення природного потенціалу та погіршення його якісних характеристик, компенсація шкоди; поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища, міжнародне співробітництво з цієї проблеми.

Слід зосередити свою увагу й на питанні переваг від запровадження екологічної корпоративної відповідальності. Дотримання бізнес-структурами концепції екологічної відповідальності передбачає для них як основні переваги з поліпшення екологічної ситуації: зменшення негативного впливу на довкілля від діяльності компанії; поліпшення екологічних характеристик планети; поліпшення здоров'я населення, так і додаткові, що включають: збільшення вартості бренду та формування позитивного іміджу; збільшення обсягів продажу, можливість розширити сфери збуту; доступ до нових джерел ресурсів; зменшення витрат і зростання продуктивності праці [1].

Згідно з даними проведеного у Німеччині опитування, основними мотивами діяльності підприємства щодо захисту навколишнього середовища є: 1) екологічна / соціальна відповідальність (30,5%); 2) законодавство / державне регулювання (22,5%); 3) гарантії життєздатності фірми / запобігання ризикам (12,1%); 4) імідж (9,2%); 5) інші.

Більшість фірм наразі розглядає екологічну відповідальність бізнесу як законні і добровільні види діяльності, які можуть збільшити конкурентоспроможність фірми і закріпити її репутацію під впливом різних соціальних та економічних агентів. Більше того, фірми мають розглядати захист навколишнього середовища як конкурентні переваги, а не як додаткові витрати або відкладену загрозу. Крім того, конкурентні переваги від екологічної відповідальності бізнесу можуть бути не просто внутрішніми, а переходити в розріз зовнішніх – соціальної законності, прозорості і співробітництва

Репутація компанії є важливим фактором конкурентоспроможності на ринку. На шляху до сталого розвитку корпоративна репутація має також враховувати вплив підприємства на навколишнє середовище та запровадження екологічної відповідальності бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Огородник В.В. Вплив екологічного компонента соціальної відповідальності на економіку країни / В.В. Огородник // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 7, 2015. - Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/132.pdf>.

2. Горохова Т.В. Екологічна складова політики корпоративної соціальної відповідальності підприємств / Т.В. Горохова // Вестник. Наука и практика. – Режим доступу : <http://конференция.com.ua/pages/view/513>.

3. Екологічна компонента корпоративної та індивідуальної соціальної відповідальності // Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності: навчальний посібник. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/76957/kulturologiya/ukrayinska_lyudina_v_yevropeyskomu_sviti.